

JAARVERSLAG 2010

SOCIAAL ECONOMISCHE RAAD FLEVOLAND

INHOUDSOPGAVE

Pagina

1.	INLEIDING	1
2.	TAAK, SAMENSTELLING, ORGANISATIE EN WERKWIJZE	2
3.	VERSLAG VAN BELANGRIJKE ONDERWERPEN VAN OVERLEG EN ADVIES	7
3.1	Meer economie in de groene en blauwe ruimte in Flevoland	7
3.2	Visie Werklocaties Flevoland 2030	11
3.3	Van Regeerakkoord naar Flevolands collegeprogramma	14
3.4	Overleg provinciale overleg- en adviesorganen	16
	BIJLAGE I	19

Personele samenstelling SER Flevoland en agendacommissie SER Flevoland.

1. INLEIDING

De Sociaal-Economische Raad Flevoland (SER Flevoland) is een onafhankelijk overleg- en adviesorgaan voor de provincie Flevoland. SER Flevoland is in september 1993 door Provinciale Staten (PS) opgericht onder de naam Sociaal Economische Overleg-en AdviesRaad Flevoland (SEOR Flevoland). De sociale partners hebben in 2007 voor de naamswijziging gekozen om de herkenbaarheid te vergroten. Een dergelijke naamswijziging is ook in een aantal andere provincies doorgevoerd. De Instellingsverordening regelende de taak, samenstelling en werkwijze van de Raad moest daarvoor aangepast worden. Formeel is de nieuwe verordening vanaf 2008 van kracht. Samenhangend met deze naamswijziging is een eigen website ontwikkeld en al geruime tijd in gebruik.

In het voorliggende jaarverslag wordt allereerst ingegaan op de taak, samenstelling en de werkwijze van SER Flevoland. Na een kritische zelfevaluatie in 2001 heeft SER Flevoland zijn werkwijze aangepast. Ter versterking van zijn adviesrol heeft SER Flevoland met ingang van 2006 zijn werkwijze opnieuw aangepast. Jaarlijks worden themabijeenkomsten georganiseerd met als doel de advisering aan Gedeputeerde Staten (GS) inhoudelijk te onderbouwen. Het pamflet 'Meer doen in blauw en groen', in maart 2010 aangeboden aan GS, was het resultaat van de werkconferentie in de maand januari. Eind 2009 heeft het kabinet Balkenende IV zich uiteindelijk uitgesproken voor een drievoudige Schaa sprong van Almere: in ecologie, bereikbaarheid en verstedelijking. Met de beoogde groei van 60.000 woningen en 100.000 arbeidsplaatsen kan Almere op termijn uitgroeien tot een stad met 350.000 inwoners. Voor geheel Flevoland is de ambitie het aantal arbeidsplaatsen met 150.000 te doen toenemen. Een belangrijke vraag is dan op welke plekken in deze provincie moeten nu ruimtelijk reserveringen gemaakt worden om toekomstige economische activiteiten mogelijk te maken. Om hier antwoord op te krijgen heeft SER Flevoland in de maand januari deze werkconferentie georganiseerd.

In de maand november vond de brainstormsessie 'Visie op de economische toekomst van Flevoland' plaats. Met het oog op de verkiezingen voor Provinciale Staten in 2011 wilde SER Flevoland een middellangetermijnadvies opstellen. In dit advies geeft de Raad aan welke beleidsonderwerpen de komende jaren van belang zijn voor de ontwikkeling van Flevoland én die het nieuwe college van GS dient mee te nemen bij de vaststelling van zijn nieuwe bestuursakkoord. Bij de keuze van de onderwerpen is rekening gehouden met de kansen en ontwikkelingsmogelijkheden van het Regeerakkoord van het half oktober 2010 aangetreden nieuwe kabinet (kabinet Rutte). Dit advies is eind december afgerond en half januari 2011 politiek en bestuurlijk breed verspreid opdat het in de verkiezingsdebatten een rol kan spelen.

In de raadsvergaderingen en themabijeenkomsten is een groot aantal onderwerpen besproken en op diverse beleidsterreinen heeft SER Flevoland zijn standpunt bepaald en in de vorm van adviezen en uitspraken naar buiten gebracht.

Belangrijke onderwerpen van overleg en advies worden in dit jaarverslag beknopt in chronologische volgorde weergegeven. De wijze waarop de provincie en andere overheden met deze ingediende zienswijzen zijn omgegaan, wordt eveneens vermeld. De volledige tekst van de schriftelijke adviezen en reacties is terug te vinden op de website www.serflevoland.nl.

2. TAAK, SAMENSTELLING, ORGANISATIE EN WERKWIJZE

Op 2 september 1993 heeft het toenmalige college van Gedeputeerde Staten (GS) van de provincie Flevoland ingestemd met de instelling van de Sociaal Economische Overleg- en AdviesRaad Flevoland (SEOR Flevoland). De bijbehorende verordening werd vastgesteld en met ingang van genoemde datum was het college bereid om op jaarbasis in financiële zin bij te dragen, mits de Sociaal-Economische Raad (SER) eenzelfde budget voor de SEOR ten behoeve van een secretaris beschikbaar zou stellen. Het college gaf hiermee aan waarde te hechten aan een formeel en onafhankelijk advies- en overlegorgaan voor de provincie Flevoland op sociaal-economisch terrein. Vanwege deze formalisering kon de SEOR ook rekenen op een qua omvang vergelijkbare SER-bijdrage.

Rechtspositioneel en materieel werd het secretariaat ondergebracht bij de provincie, maar over het doen en laten is inhoudelijk/functioneel verantwoording verschuldigd aan de Raad.

In de loop der jaren hebben de advies- en overlegactiviteiten van de SEOR een groei laten zien, zowel in kwantitatieve als kwalitatieve zin. Het gegeven dat de SEOR, mede dankzij de provinciale bijdrage, beschikt over eigen financiële middelen om onderzoek uit te besteden dan wel symposia te organiseren, heeft hieraan bijgedragen. Deze activiteiten hebben belangrijke meerwaarde en leveren relevante output.

Een kritische zelfevaluatie eind 2000 heeft er toe geleid dat de SEOR zijn taak, samenstelling, organisatie en werkwijze opnieuw heeft geformuleerd. Zowel met de Kamer van Koophandel Flevoland (KvK) als met het college van GS zijn destijds nieuwe werkafspraken gemaakt. Met ingang van 2001 was de KvK bereid tot een structurele financiële bijdrage aan de SEOR. Deze bijdrage is geormerkt: de huisvestingskosten en de kosten van secretariële en administratieve ondersteuning kwamen voor rekening van de KvK. Deze ontwikkelingen hebben de overleg- en adviesfunctie die de SEOR vervult voor de provincie inhoudelijk verder versterkt.

Deze lijn wilden de sociale partners in de SEOR ook in de toekomst voortzetten. Zoals bleek uit het uitgebreide evaluatieonderzoek 2003 in opdracht van de landelijke SER, zag ook de provincie de meerwaarde en effectiviteit van deze werkrelatie en wilde deze continueren.

Naast de gewenste verbetering van de meerwaarde, effectiviteit en output wilde de SEOR ook zijn herkenbaarheid vergroten en achtte daartoe een naamswijziging noodzakelijk. In navolging van andere collega-organisaties is met ingang van 1 januari 2007 de naam gewijzigd in Sociaal-Economische Raad Flevoland (SER Flevoland). Hiertoe was een wijziging van de 'Verordening regelende de taak, samenstelling en werkwijze van SEOR Flevoland' noodzakelijk. Tevens is van de gelegenheid gebruik gemaakt om deze verordening te actualiseren en op onderdelen aan te passen. Zo is het expliciete besluit om Lelystad als vestigingsplaats vast te leggen in de nieuwe verordening opgenomen. In 2007 is de procedure gestart. De afronding in formele zin volgde in de eerste helft van 2008.

TAAK

- SER Flevoland dient het college van Gedeputeerde Staten gevraagd of ongevraagd van advies omtrent de hoofdlijnen van het sociaal-economische beleid, voor zover dit de provincie Flevoland aangaat.
- SER Flevoland kan ook gevraagd of ongevraagd omtrent deze zaken advies uitbrengen aan andere overheidsinstanties.
- SER Flevoland vormt tevens voor de werkgevers- en werknemersorganisaties een overlegplatform over sociaal-economische onderwerpen en arbeidsmarktbeleid.
- SER Flevoland voert over de hoofdlijnen van het provinciaal sociaal-economisch beleid (in)formeel overleg met (een delegatie uit) het college van Gedeputeerde Staten.

SER Flevoland heeft in het verslagjaar de volgende formele adviezen uitgebracht:

1. Pamflet 'Meer doen in blauw en groen'.
2. Advies inzake het onderzoeksrapport 'Visie Werklocaties Flevoland 2030+'.
3. Advies 'Van Regeerakkoord naar Flevolands collegeprogramma'.

Het eerstgenoemde pamflet is het resultaat van de werkconferentie 'Meer economie in de groene en blauwe ruimte in Flevoland' in de maand januari van het verslagjaar. Dit is aangeboden aan het college van GS en daarna breed verspreid, zowel bestuurlijk als politiek. Half juli heeft SER Flevoland advies uitgebracht inzake het onderzoeksrapport 'Visie Werklocaties Flevoland 2030+'. Het advies 'Van Regeerakkoord naar Flevolands collegeprogramma' is het resultaat van de brainstormsessie in de maand november en is half januari 2011 eveneens breed verspreid.

Naast genoemde formele adviezen heeft SER Flevoland zijn standpunten ook mondeling kenbaar gemaakt in zijn overleg met GS en in de drie plenaire vergaderingen in 2010.

SAMENSTELLING

De samenstelling van SER Flevoland is op basis van pariteit tussen de vertegenwoordigers van werkgevers- en werknemerszijde. SER Flevoland bestaat uit 10 leden. De samenstelling is als volgt (zie ook bijlage I):

werkgeversorganisaties

4 namens VNO-NCW MKB Flevoland
1 uit LTO Noord provincie Flevoland

werknemersorganisaties

3 namens de FNV
1 namens het CNV
1 namens de MHP

Conform de nieuwe Instellingsverordening worden de leden van de Raad benoemd voor een periode van drie jaar. Na afloop van deze periode komen zij nog eenmaal in aanmerking voor een herbenoeming van drie jaar.

Half maart heeft de heer W. van den Noort zijn functie als lid van SER Flevoland namens VNO-NCW MKB Flevoland beëindigd. In de vacature die hierdoor ontstond is de heer A.H. Vermeer als lid voorgedragen en benoemd.

Vanaf half februari is de heer H.C.F. Beukers geen lid meer van SER Flevoland namens de FNV. Dit vertrek hangt samen met zijn benoeming tot voorzitter van SER Flevoland. Als werknemerslid is hij opgevolgd door de heer H.J. Linzel. Door zijn onverwachte overlijden is noodgedwongen afscheid genomen van de heer E. Teerink. Vanaf 2000 was hij namens De Unie lid van SER Flevoland. In de maand mei is de heer J. Oosterveld lid geworden van SER Flevoland namens het CNV. Met zijn benoeming werd voorzien in de reeds enige tijd bestaande vacature namens deze vakorganisatie.

Eind 2010 zijn er nog twee openstaande werknemerszetels in SER Flevoland, één namens De Unie, en één namens de FNV.

Twee vertegenwoordigers van de KvK Gooi-, Eem- en Flevoland nemen als adviseur deel aan de bijeenkomsten van de Raad. De provincie neemt bestuurlijk en ambtelijk als waarnemer deel aan de bijeenkomsten van de Raad.

Voorzitterschap en secretariaat

De voorzitter en de secretaris zijn onafhankelijk en geen lid van de Raad. Het voorzitterschap wordt vanaf september 1999 vervuld door een externe deskundige. De voorzitter is door de Raad benoemd. Met ingang van 2008 is dat voor een periode van drie jaar. Na afloop van deze periode is nog eenmaal een herbenoeming van drie jaar mogelijk.

Na tien jaar voorzitterschap is in februari afscheid genomen van de heer A.W.A. Joosen. Onder zijn voorzitterschap is SER Flevoland nieuwe wegen ingeslagen. De advies- en overlegactiviteiten van SER Flevoland zijn in deze periode flink toegenomen. Ook op andere terreinen heeft de heer Joosen zich ingezet voor Flevoland.

SER Flevoland heeft unaniem besloten de heer H.C.F. Beukers met ingang van half februari 2010 te benoemen tot voorzitter van SER Flevoland. De heer Beukers was al vanaf de officiële instelling in 1993 lid van SER Flevoland namens de FNV. De laatste jaren was hij tevens vicevoorzitter namens de werknemers.

Met ingang van 2001 en tot en met juli 2008 was het secretariaat gehuisvest bij de KvK in het OndernemingenCentrum Flevoland (OCF) in Lelystad. Vanaf augustus 2008 huurt SER Flevoland zelf kantoorruimte in het OCF. De huisvestingskosten en de kosten van de secretariële ondersteuning neemt de KvK voor haar rekening. De secretaris blijft wel in loondienst van de provincie en is onverminderd over het doen en laten verantwoordelijk verschuldigd aan SER Flevoland.

ORGANISATIE EN WERKWIJZE

Advies en overleg

Bij de voorbereiding van de advisering door en het overleg in SER Flevoland wordt ernaar gestreefd zoveel mogelijk gebruik te maken van de bij de participerende organisaties, inclusief de KvK, aanwezige kennis en deskundigheid. Stroomlijning van het overleg met en advies aan de provincie vanuit de participerende organisaties draagt bij aan een efficiënte en effectieve beïnvloeding van het regionaal economische beleid en aan verbetering van de belangenbehartiging van het georganiseerde bedrijfsleven.

- Het presidium van SER Flevoland (de voorzitter en de twee plaatsvervangende voorzitters), aangevuld met de secretaris, voert periodiek overleg met (een delegatie uit) het college van GS. De voortschrijdende agenda van GS en het werkplan van SER Flevoland vormen de basis van dit overleg. Het overleg biedt ruimte om op hoofdlijnen en/of onderdelen afspraken te maken over de samenwerkings- en adviesrelatie van SER Flevoland met de provincie.
- Het presidium van SER Flevoland, aangevuld met de secretaris, voert periodiek overleg met een delegatie van de KvK over afstemming van wederzijdse werkagenda's en uitwisseling van informatie. In dit overleg komt aan de orde ten aanzien van welke beleidsonderwerpen samenwerking en gezamenlijke inzet op projectbasis wenselijk is.

Agendacommissie

De primaire taak van de agendacommissie is het vaststellen en voorbereiden van de onderwerpen van de plenaire vergaderingen van SER Flevoland. Ten behoeve van de kwaliteit van deze vergaderingen is een gedegen voorbereiding door de agendacommissie en een goede inhoudelijke communicatie binnen en tussen de sociale partners en de KvK wenselijk.

Deze commissie bestaat uit één afvaardiging namens de werkgeversorganisaties, één namens de werknemersorganisaties, aangevuld met de secretaris van SER Flevoland, en één vanuit de KvK en één vertegenwoordiging vanuit de provincie. De voorzitter van SER Flevoland is tevens de voorzitter van de agendacommissie.

Financiering

SER Flevoland is een commissie ingesteld op basis van de provinciewet en hiermee onderdeel van de provinciale organisatie. Met ingang van 2001 wordt SER Flevoland gefinancierd door de provincie, de SER en de KvK. De Raad kan zelfstandig over deze geldmiddelen beschikken door uitbreiding van de bestelbevoegdheid en budgetverantwoordelijkheid, kortweg mandatering.

Evaluatie 2003 – 2005

In deze periode heeft zich een aantal ontwikkelingen voorgedaan die van invloed zijn geweest op het functioneren van SER Flevoland, zoals invoering van het dualisme in het provinciebestuur (2003). Dit heeft de Raad als een belangrijke ontwikkeling gezien. De sociale partners zijn van mening dat SER Flevoland zich in zijn advisering zowel moet richten op het college van GS als op het college van PS en contact moet zoeken met zowel de leden van PS als GS. De taak van SER Flevoland blijft in dit opzicht overigens ongewijzigd.

Voor de invoering van het dualisme werden de leden van PS vooral geïnformeerd over de activiteiten van SER Flevoland via de toezending van jaarverslagen en adviezen. Daarna heeft SER Flevoland zijn overleg- en adviesrelatie met PS, in het bijzonder de Statencommissie Werk, versterkt en verdiept. Minstens eenmaal per jaar vond er een gezamenlijke bijeenkomst plaats waar de actuele beleidsagenda's inhoudelijk aan de orde worden gesteld. In het verslagjaar kwam dit er op neer dat de Statencommissie Werk nadrukkelijk werd betrokken bij de discussie op de door SER Flevoland georganiseerde themabijeenkomsten in 2010.

Zowel de provincie als de sociale partners in SER Flevoland zagen de meerwaarde en de effectiviteit van hun samenwerking en wilden deze ook in de toekomst voortzetten. SER Flevoland bleef streven naar verbetering van de kwaliteit van de samenwerking, waarbij de proactieve lijn, ingezet vanaf 2001, is doorgezet. Het gegeven dat SER Flevoland beschikt over financiële middelen om onderzoek uit te besteden dan wel symposia te organiseren heeft in belangrijke mate hieraan bijgedragen. Deze activiteiten hebben een belangrijke meerwaarde en leveren relevante output. Dit betekent een meer onafhankelijke opstelling ten opzichte van de provincie. Om de slagkracht en slagvaardigheid te vergroten is, daar waar nodig en gewenst, ook de samenwerking met de KvK en andere maatschappelijke organisaties versterkt en verstevigd.

Resultaat evaluatie: aanpassing werkwijze

Begin 2006 zag SER Flevoland – gelet op de evaluatie over de jaren 2003 tot en met 2005 - voor de nabije toekomst geen aanleiding om in de geschetste bestuurlijke, financiële en personele relatie wijziging aan te brengen. Om de slagkracht en slagvaardigheid van SER Flevoland als onafhankelijk overleg- en adviesorgaan voor de provincie Flevoland te vergroten werd wel een aanpassing van de werkwijze wenselijk geacht.

Samengevat komt dit neer op het volgende:

- Met ingang van 2006 organiseert SER Flevoland jaarlijks twee thematische bijeenkomsten op een bij het thema passende locatie. Het doel is te komen tot een inhoudelijke discussie waarbij zoveel mogelijk gebruik gemaakt wordt van de bij de werkgevers- en werknemersleden en overige participerende organisaties aanwezige kennis en kundigheid. De keuze van het thema, de vorm, de locatie en de genodigden ligt bij SER Flevoland of vindt plaats in overleg met de provincie en de KvK. Het resultaat van de thematische bijeenkomst kan uitmonden in een advies aan GS of andere overheidsorganisaties. Ook kan het aanleiding geven tot aanvullend onderzoek, al of niet in opdracht van SER Flevoland.
- Naast de twee thematische bijeenkomsten vinden er jaarlijks drie reguliere ledenvergaderingen plaats. De vaststelling van de agenda en genodigden vindt op de gebruikelijke wijze plaats.

De speciale bijeenkomst in de maand januari had als thema 'Meer economie in de groene en blauwe ruimte in Flevoland'. Inmiddels was duidelijk dat de Schaalsprong van Almere doorgaat. Met de nieuwbouw van 60.000 woningen kan Almere op termijn plaats bieden aan 350.00 inwoners. De ambitie is het aantal arbeidsplaatsen in Almere met 100.000 te doen toenemen. Voor geheel

Flevoland gaat het om een beoogde groei van 150.000 arbeidsplaatsen. Een belangrijke vraag is dan ook op welke plekken in deze provincie moeten nu ruimtelijke reserveringen gemaakt worden om toekomstige economische activiteiten en ontwikkelingen mogelijk te maken? Om antwoord op deze en andere vragen te krijgen heeft SER Flevoland in overleg en samenwerking met de provincie en de KvK deze werkconferentie georganiseerd. Het resultaat hiervan is neergelegd in het pamflet 'Meer doen in blauw en groen'.

De discussiebijeenkomst in november 'Visie op de economische toekomst van Flevoland' had een duidelijke relatie met de aanstaande verkiezingen voor Provinciale Staten (maart 2011). SER Flevoland wilde een middellangetermijnadvies opstellen waarin aangegeven werd welke beleids- onderwerpen de komende jaren van belang zijn voor de ontwikkeling van Flevoland én die het nieuwe college van GS dient mee te nemen bij de vaststelling van zijn nieuwe bestuursakkoord. Dit advies is eind december afgerond.

Relatie SER Flevoland – KvK Gooi-, Eem- en Flevoland

De evaluatie van de KvK's door het ministerie van Economische Zaken heeft ertoe geleid dat een zelfstandige KvK Flevoland niet langer mogelijk was. De KvK Flevoland en de KvK Gooi- en Eemland hebben het besluit genomen te fuseren. Per 1 januari 2008 was deze fusie een feit. Voor de nieuwe hoofdvestiging viel de keuze op Almere. Dit betekende vertrek van de KvK vanuit het OCF in Lelystad naar Almere. De verhuizing vond juli 2008 plaats. In het OCF in Lelystad blijft een kantoor gehandhaafd waar ondernemers blijvend terecht kunnen voor vragen, uittreksels en advies, maar ook voor deelname aan seminars en andere bijeenkomsten.

Deze fusie heeft vooralsnog geen gevolgen voor de samenwerkingsrelatie met SER Flevoland. Ook de bestaande financiële afspraken zijn in 2008, 2009 en 2010 ongewijzigd voortgezet. De KvK blijft als adviseur deelnemen aan SER Flevoland. Daar waar mogelijk en gewenst kunnen gezamenlijke adviezen en acties tot de mogelijkheden behoren. Conform de nieuwe Instellingsverordening blijft het secretariaat van SER Flevoland gevestigd in Lelystad.

3. VERSLAG VAN BELANGRIJKE ONDERWERPEN VAN OVERLEG EN ADVIES

3.1 Meer economie in de groene en blauwe ruimte in Flevoland

De voortgang van de Schaalsprong Almere heeft lange tijd aan een zijden draad gehangen. De kredietcrisis heeft destijds een grote rol gespeeld in de besluitvorming van het kabinet en diverse keren tot uitstel geleid. Uiteindelijk heeft het toenmalige kabinet november 2009 – na een dringend appèl van de regionale bestuurders – uitgesproken dat het gaat voor een drievoudige Schaalsprong voor de noordelijke Randstad: in ecologie, bereikbaarheid en verstedelijking. Met de beoogde groei van 60.000 woningen en 100.000 arbeidsplaatsen kan Almere uitgroeien tot een stad met 350.000 inwoners. Om deze sprong te maken is ingezet op een ecologische impuls van het Markermeer en IJmeer en een westelijke ontwikkeling van Almere met een IJmeerlijn. Het Rijk deelt het voorkeursalternatief dat door de gemeente Almere is opgesteld: een ontwikkelingsas met een sterk stedelijke ontwikkeling aan de westzijde van Almere, die via een IJmeerlijn aansluit op IJburg in Amsterdam, een binnenstedelijke verdichting rond het Weerwater en bijzondere, landelijke woonmilieus aan de oostzijde van de stad.

Dit kabinetsbesluit betekent een grote stap voorwaarts. Niet alleen voor Almere, maar ook voor de regio. Met de keuze voor een ecologische, infrastructurele en stedelijke Schaalsprong ontstaat een grote spin-off op verschillende gebieden. De uitvoering kon beginnen. Zo is er een werkmaatschappij opgericht, waarin niet alleen het Rijk, Almere en andere overheden participeren, maar ook private partijen hun krachten en expertise bundelen. De werkmaatschappij komt in 2012 met de resultaten.

Kortom, de Schaalsprong van Almere gaat door. Met de nieuwbouw van 60.000 woningen kan Almere op termijn plaats bieden aan 350.000 inwoners. De ambitie is het aantal arbeidsplaatsen in Almere met 100.000 te doen toenemen. Voor geheel Flevoland gaat het om een beoogde groei van 150.000 arbeidsplaatsen.

Een belangrijke vraag is dan ook op welke plekken in deze provincie moeten nu ruimtelijke reserveringen gemaakt worden om toekomstige economische activiteiten en ontwikkelingen mogelijk te maken? Om antwoord te krijgen op deze en andere vragen heeft SER Flevoland in overleg en samenwerking met de provincie en de KvK in de maand januari de werkconferentie 'Meer economie in de groene en blauwe ruimte in Flevoland' georganiseerd. De gesprekspartners waren de direct beleidsmatig betrokkenen in de provincie, zoals de betreffende gedeputeerde en wethouders, alsmede hun verantwoordelijke hoofdamttenaren, de Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland, Toeristisch Flevoland, Flevolandse bedrijvenkringen en ondernemingen in de sector toerisme & recreatie.

In het eerste deel vond een aantal presentaties plaats. De heer A.L. Greiner, gedeputeerde EZ van de provincie Flevoland, ging in op de economische kansen van de ecologische kwaliteiten van Flevoland in relatie tot het 'Toekomstbeeld Markermeer - IJmeer'.

De heer H. Brink, voorzitter van de landelijke werkgroep duurzame energie van LTO, legde een relatie met het landelijk gebied en de agrarische sector en gaf aan welke kansrijke ontwikkelingsmogelijkheden op het gebied van duurzame energie hier bestaan.

Aan de hand van de 'Kansenkaart Toeristische Werklocaties', ontwikkeld door de KvK, liet de heer W.J.A. Weyers, senior-adviseur bij de KvK Gooi-, Eem- en Flevoland, zien waar nu ruimtelijke reserveringen gemaakt moeten worden om toekomstige economische activiteiten mogelijk te maken.

Prominente spreker in het tweede deel was prof. dr. F. van Oort, hoogleraar Economische Geografie, Rijksuniversiteit Utrecht en sectordirecteur Ruimtelijke Economie bij het Planbureau voor de Leefomgeving. Deze gaf vanuit zijn zienswijze een reflectie op de mogelijkheden die er zijn om in de groene en blauwe ruimte economische activiteiten te ontplooiën. Hij liet zien wat er kan en mag, welke goede voorbeelden er te vinden zijn en gaf aan wat dit kan betekenen voor Flevoland.

Deze vier hebben de context gezet voor de inhoudelijke discussie die middag. In het tweede deel zijn de deelnemers uitgedaagd hun mening te geven over de verschillende aspecten van de invulling van de groene en blauwe ruimte in Flevoland.

De begeleiding van deze werkconferentie en het medeopstellen van het advies zijn uitbesteed aan een terzake deskundig onderzoeksbureau. De organisatie en ondersteunende werkzaamheden heeft het secretariaat van SER Flevoland op zich genomen.

Het resultaat van deze werkconferentie is terug te vinden in het pamflet 'Meer doen in blauw en groen'. Dit pamflet is eind maart 2010 aangeboden aan het college van GS van Flevoland en daarna breed verspreid, zowel bestuurlijk als politiek. De colleges van B&W van de Flevolandse gemeenten hebben een exemplaar ontvangen. Het is ook toegezonden aan de leden van de Provinciale Staten en de bestuursleden van de KvK Gooi-, Eem- en Flevoland.

Waar liggen nu kansrijke mogelijkheden om meer arbeidsplaatsen in de groene en blauwe ruimte in Flevoland tot stand te brengen en zo bij te dragen aan een meer evenwichtige woon-werkbalans? Om die te benutten zijn ondernemers nodig. En ook aanpassing van de regelgeving, waarbij ecologie en economie hand in hand gaan.

➤ **Landbouw**

Om het hoofd boven water te houden zoeken agrariërs nieuwe producten en nevenactiviteiten. Zij passen hun bedrijfsvoering aan aan de wensen van de moderne consument. Het boerenleven wordt gekoppeld aan educatie, zorg, kinderopvang en recreatie. Er vindt integratie en vermenging van functies plaats. Zo ontstaat nieuwe dynamiek. Daar moet alle ruimte voor komen.

Aanbeveling

De provincie moet de modernisering van de bedrijfsvoering in de landbouw ondersteunen. Afschaffing van belemmerende regelgeving. Stimulering van kansrijke initiatieven. Het Omgevingsplan moet gemeenten ruimte bieden om meervoudig ruimtegebruik toe te staan in het buitengebied.

Voor de ontwikkeling van innovatieve producten zijn ontwikkeling en uitwisseling van kennis op het gebied van voedseltechnologie van levensbelang. Daarvoor is de gehele agrarische productieketen nodig.

Aanbeveling

De provincie moet er actief voor zorgen dat gehele agrarische productieketens in de provincie aanwezig zijn. Dat houdt in: de hele keten in beeld brengen, met gerichte acquisitie ontbrekende schakels naar Flevoland brengen en desnoods (tijdelijke) financiële ondersteuning aanbieden. Zij moet actief participeren en initiatief nemen. Makelen en schakelen. De uitvoering ligt bij de marktpartijen.

➤ **Energie**

Fossiele brandstoffen raken uitgeput. Alternatieve energie wordt belangrijker. Biovergisting en groene grondstoffen (dierlijke mest, gewasresten, bermmaaisel, stro) zijn de kernwoorden. Flevoland speelt hierin een belangrijke rol en die rol moet toenemen. De aanwezige deskundigheid moet effectief gebruikt worden, ontbrekende kennis moet worden aangetrokken.

Aanbeveling

Duurzame energie is een groeisector. De provincie moet hiervan maximaal profiteren. Dat vereist een actief beleid. De hele keten van productie tot verspreiding moet in Flevoland aanwezig zijn. Biobased economy, de nieuwe economie met duurzaamheid moet een speerpunt in het economische beleid zijn. Hierbij is kennisoverdracht aan bedrijven essentieel.

➤ **Landschap en natuur**

Ruimte, rust, cultuur en natuur zijn de sterke punten van Flevoland. Het landelijke gebied is echter geen openluchtmuseum. Er moet ruimte zijn voor nieuwe dynamiek. De infrastructuur om te genieten van het landschap, de cultuur en natuur in Flevoland, zoals voetpaden en fietspaden, is al aangelegd.

Maar horecavoorzieningen op strategische plekken zijn er niet. Ook is het niet mogelijk om met openbaar vervoer van het ene attractiepunt naar het ander te reizen. In beide lacunes voorzien vergroot de aantrekkelijkheid van het gebied en heeft economisch profijt.

Aanbeveling

De provincie is bij uitstek de partij om deze ontbrekende verbindingen en voorzieningen mogelijk te maken. Via een uitgekiende marketing kunnen zo gebieden beter op de kaart gezet worden.

➤ **Het Blauwe Hart van de Randstad: Markermeer en IJmeer**

Het Blauwe Hart van de Randstad versterkt het (internationale) vestigingsklimaat van de Randstad. Als gebied is het een aantrekkelijke woonlocatie. Dat moet uitgebaut worden. Op meerdere plaatsen langs de kust kunnen spectaculaire ontwikkelingen mogelijk gemaakt worden. Door het opspuiten van stranden ontstaan er hoogwaardige toeristische en recreatieve gebieden met mogelijkheden voor hotels en dergelijke. Een dergelijke ontwikkeling zorgt voor meer toeristen en als woon- en vestigingslocatie wordt het gebied nog interessanter.

Aanbeveling

De aanwezigheid van water in en rondom Het Blauwe Hart biedt grote mogelijkheden. De provincie moet het voortouw nemen om na te gaan welke locaties voor het opspuiten van stranden in aanmerking komen.

➤ **Gebiedsconcessie**

Flevoland heeft veel te bieden op het gebied van recreatie en toerisme. Om deze economische potentie beter te benutten zijn ondernemers nodig. Een middel om ondernemers te werven is 'tendering'. Daarbij worden ondernemers op basis van een lijst van randvoorwaarden uitgedaagd om met een ondernemingsplan te komen om een gebied te ontwikkelen, in te richten en te beheren.

Aanbeveling

De provincie moet een experiment starten om voor een nader te bepalen gebied een gebiedsconcessie te gaan uitgeven, waar onder randvoorwaarden via tendering de ontwikkeling en het beheer van het terrein langdurig aan een (combinatie van) marktpartij(en) wordt toegekend.

Het college van GS gaf in zijn brief, half juni 2010, aan met interesse kennis genomen te hebben van het advies van SER Flevoland 'Meer doen in blauw en groen'. Het college heeft de aanbevelingen vooral bezien op de bijdrage die hieraan kan worden ontleend voor zijn regionaal economische beleid. De aanbevelingen van SER Flevoland gericht op het stimuleren van duurzame energie als een groeisector in Flevoland ziet het college als een steun voor zijn huidige beleidsinzet. Conform de ambitie in het collegeprogramma is er via een actief beleid veel in gang gezet, van windenergie tot biovergisting. Ook het ontwikkelen van deskundigheid en kennisoverdracht aan het MKB past binnen deze ambitie. Het college ziet deze aanbeveling dan ook meer als een aanmoediging om op de ingeslagen weg door te gaan en verder te stimuleren hoe de 'biobased economy' nog meer een motor achter de werkgelegenheidsontwikkeling in de provincie kan zijn.

Ook de aanbeveling van SER Flevoland om de modernisering van de bedrijfsvoering in de landbouw te ondersteunen en kansrijke initiatieven te stimuleren past naar de mening van het college uitstekend binnen de mogelijkheden die het Omgevingsplan Flevoland biedt en is uitgewerkt in de beleidsregel 'Kleinschalige ontwikkelingen in het landelijk gebied'. Het college wijst erop dat in deze beleidsregel wel is uitgegaan van een mate van kleinschaligheid om te voorkomen dat de primaire functies in het landelijk gebied hinder gaan ondervinden en verder om oneigenlijke concurrentie met die functies in het stedelijk gebied te voorkomen. Daarnaast biedt het Omgevingsplan nog extra ruimte met het experimentenkader voor activiteiten die buiten het kader van deze beleidsregel vallen.

Wat betreft de aanbevelingen gericht op acquisitie van ontbrekende schakels in de agrarische productieketen is het college van mening dat hier geen rol voor de provincie is weggelegd. Uit het oogpunt van economische ontwikkeling onderschrijft het college wel het belang van ketenvorming om

zo een krachtige productiestructuur te ontwikkelen en dat SER Flevoland terecht opmerkt dat de uitvoering hier bij de marktpartijen ligt. De voorgestelde acquisitie vindt het college echter een gemeentelijke verantwoordelijkheid. Ook wijst het college er op dat de regelgeving omtrent staatssteun het bieden van financiële ondersteuning aan marktpartijen onmogelijk maakt.

Ook de aanbeveling om het voortouw te nemen om na te gaan welke locaties voor het opspuiten van stranden in aanmerking komen, vindt het college niet in eerste instantie een provinciale aangelegenheid. Onder regie van de provincie Flevoland is vanuit toeristisch-recreatief gezichtspunt gekeken naar ontwikkelingsmogelijkheden van het 'Waterfront Almere' en het één en ander is neergelegd in een visie ten aanzien van het IJmeer - Markermeer. Het is nu aan het Rijk om daar verdere invulling aan te geven. En het is vervolgens aan gemeenten - naar de mening van het college - om hier meer in concreto plannen voor uit te (laten) werken. Bovendien heeft ervaring uit het verleden geleerd dat het nauwgezet op de kaart aanduiden van dit soort ontwikkelingspunten uiteindelijk onvoldoende spoort met de wensen uit de markt en eerder rigide dan stimulerend uitwerkt, aldus het college.

De aanbeveling om dwarsverbanden te leggen tussen natuur, landschap en economie wordt gedeeld door het college. Ook het college is van mening dat de uitdaging erin ligt om de Flevolandse landschap en natuur op een gepaste manier te 'economiseren'. In vervolg op een recent uitgebrachte studie over de potentiële economische baten van het Oostvaardersland wordt nader uitgewerkt hoe enkele natuurgerelateerde topattracties met een nationale aantrekkingskracht er uit kunnen zien. En dit behelst meer dan horecavoorzieningen op knooppunten. Ook met de grote attracties voert het college frequent overleg over een optimale ontsluiting en marketing van de Flevolandse regio. Het college gaf aan open te staan voor nieuwe ideeën en initiatieven, mits deze zorgvuldig binnen de vigerende regelgeving kunnen worden ingepast.

Ook de oproep van SER Flevoland om een experiment te starten om voor een nader te bepalen gebied een gebiedsconcessie uit te geven verdient volgens het college nadere bestudering. In de optiek van het college is een gebiedsconcessie een instrument waarbij publieke en private partij of een privaat consortium een overeenkomst aangaan voor de inrichting en beheer & onderhoud van een gebied voor een bepaalde tijd. Het private consortium voert binnen democratisch gelegitimeerde kaders een ruimtelijk plan uit en is voor een bepaalde termijn verantwoordelijk voor de kwaliteit van de openbare ruimte in het gebied. De overheid bewaakt het nakomen van afspraken. Het college vindt dit op zich een interessante gedachte "mits er een evidente meerwaarde kan worden behaald". Deze moet dan gezocht worden in bijvoorbeeld meer innovatie, snellere realisatie, meer flexibiliteit, hogere kwaliteit, ontlasting van en/of besparing voor de overheid. Flevoland is bij uitstek een regio waar ontwikkeling en experiment hand in hand kunnen gaan. Dat neemt niet weg dat eerst aangetoond moet worden of een dergelijk instrument inderdaad kan leiden tot een substantiële meerwaarde en welke risico's hieraan verbonden zijn. Ook de vraag of een experiment met dit instrument meer op de weg van de gemeentelijke of de provinciale overheid ligt, dient nader te worden bekeken. Al met al vindt het college dit een interessante gedachte die nader onderzoek vergt voordat wellicht tot een experiment kan worden overgegaan.

SER Flevoland heeft kennis genomen van deze reactie en ziet het als een bevestiging een relevante bijdrage te hebben geleverd aan de invulling van het regionaal economische beleid.

In het najaar van 2010 is het al of niet doorgaan van de Schaalsprong van Almere opnieuw ter sprake gekomen. Er werd een aantal kritische kanttekeningen geplaatst bij de realiseerbaarheid van de groeidoelestellingen. Ook de financiële toezeggingen van het nieuwe kabinet zijn nog onduidelijk. In 2011 krijgt deze discussie een vervolg. SER Flevoland zal deze ontwikkelingen nauwgezet volgen.

3.2 Visie Werklocaties Flevoland 2030+

Halverwege het verslagjaar is in opdracht van de provincie het onderzoeksrapport 'Visie Werklocaties Flevoland 2030+' verschenen. Volgens dit rapport zal op termijn nog een aanzienlijke uitbreiding van werklocaties (kantoren en bedrijventerreinen) nodig zijn. De tijdshorizon van de visie is 2030 met een doorkijk naar 2040.

Het college van GS heeft dit rapport voorgelegd aan o.a. de gemeenten en de KvK Gooi-, Eem- en Flevoland. Op basis van de reacties nemen GS in een later stadium een besluit over de Visie Werklocaties en maken de consequenties daarvan bekend.

SER Flevoland heeft juli 2010 - ruim vóórdat deze Visie formeel beleid zou worden - zijn advies aan GS uitgebracht.

Deze Visie Werklocaties is voortgekomen uit de behoefte van de provincie aan een actualisering van de bestaande visie uit 2005. De wens voor een nieuwe visie komt voort uit een aantal ontwikkelingen. In de eerste plaats staat Flevoland voor een groot aantal ruimtelijk-economische uitdagingen, waaronder de Schaalsprong Almere, voortgaande bevolkingsgroei in andere gemeenten en de ontwikkeling van de luchthaven Lelystad.

Beleidsmatig is er op het vlak van werklocaties ook het nodige veranderd. De Algemene maatregel van bestuur Ruimte (AmvbR) en het Convenant Bedrijventerreinen 2010 - 2020 zijn nieuwe kaders voor de (her)ontwikkeling van werklocaties in de provincie. Zo gaan provincies als regisseur van provinciaal bedrijventerreinenbeleid zich uitdrukkelijker bemoeien met een strakkere planning van bedrijventerreinen conform de SER-ladder: eerst intensiveren en herstructureren en dan pas nieuwe locaties ontwikkelen.

Op basis hiervan verandert de rolverdeling tussen provincie, gemeenten en private partijen. Zo kan - en moet - de provincie meer nog dan in het verleden een regierol aannemen waar het de planning en coördinatie van de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen en kantorenlocaties betreft. De provincie Flevoland wil, zoals bekend, een inhaalslag maken waarbij op langere termijn de arbeidsplaatsenratio groeit naar 90%. Dit wil zeggen: voor elke tien Flevolandse in de beroepsbevolking moeten er negen banen beschikbaar zijn. Dit is een van de hoofddoelstellingen van het provinciale economische beleid. In 2009 is de arbeidsplaatsenratio gegroeid naar 73%. De regierol van de provincie is dan nodig om te voorkomen dat er tekorten dan wel overschotten aan werklocaties ontstaan binnen de verschillende gemeenten.

Daarnaast zijn er ook veranderingen in de markt in heel Nederland: uitgiftes van bedrijventerreinen zijn lager dan verwacht en de kantorenmarkt heeft met hoge leegstandcijfers te maken. Bedrijfs-huisvestingsmarkten zijn aan veranderingen onderhevig, wat ook voor Flevoland kansen en bedreigingen met zich meebrengt. Een voorbeeld hiervan is de groei van het aantal kleinschalige bedrijven en zzp'ers die ruimtelijk andere behoeften hebben dan de grootschalige bedrijven.

Al met al voldoende aanleiding voor de provincie om vernieuwde toekomstscenario's voor werklocaties te ontwikkelen, zowel in kwantitatieve als kwalitatieve zin en daaraan gekoppeld meer helderheid te verschaffen over de provinciale (regie)rol. De Visie Werklocaties is immers bedoeld als kader om de provinciale ambities voor de werkgelegenheid mede mogelijk te maken en legt de basis onder de ruimtelijke reserveringen in het Omgevingsplan. Ook dient de Visie Werklocaties als bouwsteen voor de Gemeentelijke Visies Vestigingsbeleid (GVV's).

Achtergrond

In deze visie is met een speciaal voor Flevoland ontwikkeld rekenmodel nagegaan welk ruimtebeslag is gemeoid met twee taakstellende werkgelegenheidsratio's, te weten 80% en 90% - voor elke tien Flevolandse in de beroepsbevolking moeten er acht of negen banen beschikbaar zijn.

Twee groeiscenario's zijn onderscheiden. Het gematigde scenario gaat uit van een gemiddelde bevolkingsgroei, een relatief voorzichtige doelstelling van de provincie qua arbeidsplaatsencreatie (80%) en een gematigde groei van de werkgelegenheid per sector. Dit scenario vormt de ondergrens

van de provinciale beleidsambities. De hoge variant wordt gekenmerkt door een meer ambitieuze groei-doelstelling waar het hoge bevolkingsscenario wordt gecombineerd met een arbeidsplaatsenratio van 90%. Dit scenario komt overeen met de arbeidsplaatsendoelstelling van de Schaa sprong Almere: 100.000 banen erbij in 2030.

De raming is van onderop sectoraal opgebouwd per gemeente – en in dit opzicht een verbetering vergeleken met de visie uit 2005. Op gemeentelijk niveau is 'bottom up' de werkgelegenheid per sector geraamd, waarbij de totalen optellen naar de streefwaarden vanuit provinciale taakstelling. De bandbreedte in de varianten loopt voor 2030 uiteen tussen 232.000 en 276.000 banen voor geheel Flevoland. De benodigde banengroei voor de perioden 2008 - 2030 ligt hiermee tussen de 102.000 en 145.000 banen. Gemiddeld per jaar gaat het dan om 4.600 - 6.600 banen.

Met dit als vertrekpunt zijn eerst voor de zes Flevolandse gemeenten en vervolgens voor de provincie als geheel de langetermijnbehoeften aan zowel bedrijventerreinen als kantoren berekend. Per gemeente is de vraag naar bedrijventerreinen en kantoren zoveel mogelijk uitgesplitst naar locatietypen (segmentering: centrummilieus, gemengde milieus en specifieke werkmilieus). Vervolgens is, eveneens per gemeente, de vraag per locatietype geconfronteerd met het aanbod. Hieruit resulteert een planningsopgave naar locatietype.

Evenals de benodigde werkgelegenheidsgroei laten ook de ramingen van de vraag naar bedrijventerreinen en kantoren een relatief grote bandbreedte zien. In het verlengde hiervan laten ook de (provinciale) planningsopgaven per variant en segment een wisselend beeld zien.

Conclusies

- *In het hoge scenario is voor bedrijventerreinen een behoorlijke uitbreidingsvraag tot 2030. Worden echter alle harde en zachte plannen gerealiseerd dan is er in dit scenario voor geheel Flevoland tot 2030 geen planningsopgave. Met andere woorden: er zijn op provinciaal niveau al voldoende harde en zachte plannen om tot voorbij 2030 zelfs in het hoge scenario in de behoefte te voorzien. Afgezien van segmentering en lokale verschillen - die er wel zijn - is nieuwe planvorming ongewenst. Een zorgvuldige onderlinge afstemming qua fasering en doelgroepen is wenselijk tussen de verschillende gemeenten.*
- *In de gematigde groeivariant blijft de vraag naar bedrijventerreinen zelfs tot 2040 ruim achter op de bestaande harde planvoorraad. In 2030 is er sprake van een negatieve planningsopgave en dat is een overschot. Dit overschot neemt alleen maar toe als ook de zachte plannen worden uitgevoerd. Dit betekent dat de gemeenten en provincie nadrukkelijk de markt moeten monitoren en - meer dan in het verleden - beslissingen over het op de markt brengen van nieuwe werklocaties hierop moeten baseren en ook onderling goed moeten afstemmen.*
- *Voor kantoren is alleen in het hoge scenario op de langere termijn sprake van een planningsopgave.*

SER Flevoland zag in dit rapport veel terug van zijn eigen standpunten, zoals onder meer verwoord in zijn advies Provinciale Bedrijventerreinenstrategie Flevoland (april 2007). Uit de berekeningen blijkt dat er al genoeg harde plancapaciteit gereserveerd is en dat juist de Raad van harte toe. Dit aspect kan dus geen belemmering voor het huisvesten van de bedrijven en kantoren vormen.

Enkele kritische opmerkingen:

- In deze Visie Werklocaties Flevoland wordt uitgegaan van zeer optimistische groeipercentages, te weten een jaarlijkse groei van het BNP van respectievelijk 2,25% en 1,75%. Inmiddels is duidelijk dat vanaf 2008 deze beoogde groeipercentages niet gehaald zijn en tot 2015 zeker niet gehaald zullen worden. De vraag is zelfs of de in die periode opgelopen achterstand in economische groei in de periode tot 2020 en misschien wel zelfs tot 2030 nog wel ingehaald kan worden. De vraag is dan wat het college hiermee gaat doen.

- Het aantal nieuw te bouwen woningen per jaar wordt als uitgangspunt genomen bij deze prognoses. De laatste jaren is dit aantal al niet meer gehaald en door de economische en kredietcrisis en de aanhoudende discussie over de aftrek van de hypotheekrente is het niet meer reëel om van deze aantallen woningen uit te gaan. Enig herstel van de woningmarkt wordt niet voor 2013 verwacht. SER Flevoland is dan ook van mening dat er een *koppeling* zou moeten zijn tussen (de ontwikkeling van) woningen en werklocaties.
- Het geheel wordt nog gecompliceerder doordat de overheid (Rijk, provincie en gemeenten) voor grote bezuinigingen staat. Daardoor wordt zij extra voorzichtig in het aangaan van verplichtingen door het grondbedrijf, zoals bijvoorbeeld het bouwrijp maken van nieuwe bedrijventerreinen of het ontwikkelen van nieuwe woningbouwlocaties.
- In het licht van de gemaakte opmerkingen over de te positief gevonden taakstelling en het gegeven dat er nu al genoeg harde plancapaciteit is, is het op tijd monitoren van de ontwikkelingen van wezenlijk belang om het voorgestelde proces goed te laten verlopen! Dat vereist wel dat de gevolgen van de monitoring niet vrijblijvend kunnen zijn! Deze aspecten kunnen niet genoeg benadrukt worden.
- Dit geldt ook voor de herstructureringsopgave die, zoals omschreven in het rapport, volledig wordt onderschreven door SER Flevoland. Als er in Flevoland sprake is van goed monitoren en op tijd maatregelen nemen, dan moet het mogelijk zijn om de bestaande voorraad op een aanvaardbaar peil te houden. Wel moeten er daarvoor op tijd financiën vrij gemaakt worden om het gat te dichten tussen de gemeentelijke ambities op het gebied van herstructurering en de beschikbaarheid van middelen en expertise.
- In het rapport wordt geconstateerd dat de kantorenmarkt verandert in een vervangingsmarkt. Toch wordt een grote uitbreiding van kantoorruimte tot 2030 in de provincie berekend. De vraag is dan ook hoe reëel dit nog is, terwijl specialisten op dat terrein zeggen dat er bijna geen ruimte meer is voor nieuwbouw. Bovendien ligt de Amsterdams kantorenmarkt in de directe omgeving en die markt kent een grote mate van leegstand.
- De trend van verschuiving naar meer vestigingsmogelijkheden in centrummilieus en woonomgeving komt in de berekening niet echt tot zijn recht. Dit terwijl in het rapport wel gewezen wordt op de toenemende economische betekenis van werkgelegenheid op informele locaties. En dat daar mogelijkheden voor moeten worden geboden en eventuele belemmeringen worden weggenomen. SER Flevoland wil dat er in de GVV's ook streefcijfers komen met betrekking tot informele locaties. Zo wordt tegemoet gekomen aan dit hiaat. De 100.000 arbeidsplaatsen die in Almere gerealiseerd moeten worden, komen zeker niet allemaal terecht op kantoorlocaties en bedrijventerreinen. Integendeel, het overgrote deel is namelijk bevolkingsaanwasvolgend. Daarvan is circa een kwart zzp'er die vooral vanuit huis zijn of haar werkzaamheden verricht.
- De trend van het "nieuwe werken" wordt niet gemist. Deze trend heeft grote gevolgen voor de ontwikkelingen op de kantorenmarkt. Steeds meer mensen werken op verschillende locaties, bijvoorbeeld thuis of ergens onderweg. Door deze trend komt iedere berekende kantoorruimte op basis van een gemeentelijke doorrekening van de werkgelegenheid niet automatisch meer in die gemeente terecht. Dat leidt in onze optiek tot een overschatting van het berekende aantal kantoorruimtes.
- Zowel voor de ontwikkeling van bedrijventerreinen als (nieuwe) kantoorlocaties is de bereikbaarheid en het parkeren heel belangrijk voor een goede ontwikkeling van die locaties. Deze zijn voor Flevoland en Almere in het bijzonder extra belangrijk als 'wervingsfactor'. Hoe wordt daar mee omgegaan? De vraag is dan hoe hierover afstemming met het verkeers- en mobiliteitsbeleid plaatsvindt.

Voorts is SER Flevoland van mening dat in een visie werklocaties naast de kwantiteit ook de kwaliteit veilig gesteld moet worden. Het is nu teveel een vierkante meter raming geworden waarbij Flevoland altijd ieder groeitempo kan faciliteren. Maar het gaat niet alleen om het faciliteren in strikt ruimtelijke zin, maar ook in overige kenmerken. Deze Visie schenkt weinig aandacht aan de vereiste kwantitatieve eigenschappen van een werklocatie en juist daar wordt in een verdringingsmarkt wél het verschil gemaakt!

Aldus heeft SER Flevoland het college een aantal punten in overweging gegeven in het vertrouwen dat het college deze wil betrekken bij de definitieve vaststelling van zijn standpunten. In het verslagjaar is nog geen reactie van het college ontvangen.

Ook is er een onzekere factor bijgekomen. Er is een aantal kritische kanttekeningen geplaatst bij de realiseerbaarheid van de groeidoelstellingen van de Schaalsprong Almere. Ook de financiële afspraken met het Rijk zijn nog niet duidelijk. Het een en ander kan gevolgen hebben voor de modelberekeningen en de uiteindelijke planningsopgave van provincie Flevoland. Deze ontwikkelingen wordt dan ook nauwgezet gevolgd.

3.3 Van Regeerakkoord naar Flevolands collegeprogramma

Met het oog op de verkiezingen voor Provinciale Staten 2 maart 2011 wilde SER Flevoland een middellangetermijnadvies opstellen. In dit advies geeft SER Flevoland aan welke beleidsonderwerpen en thema's de komende jaren van belang zijn voor de ontwikkeling van Flevoland en die het nieuwe college van GS geadviseerd wordt te betrekken bij het vaststellen van zijn nieuwe bestuursakkoord.

Inmiddels is er half oktober 2010 een nieuw kabinet aangetreden. Het Regeerakkoord 'Vrijheid en verantwoordelijkheid' van dit kabinet bevat veel consequenties voor de provincies. Ook voor Flevoland heeft dat gevolgen. In het Regeerakkoord staat dat de kerntaken van de provincie liggen op de gebieden van ruimte, economie en natuur. SER Flevoland heeft vier thema's uit het Regeerakkoord gehaald die mogelijkheden en kansen bieden voor Flevoland om zich extra te profileren: agriport, nieuwe economie, zzp'ers en wonen op het platteland. Hoe kan het nieuwe college van GS hier beleidsmatig op inspelen? Waar moeten de prioriteiten en accenten liggen in het nieuwe bestuursakkoord? Om antwoord te krijgen op deze vragen heeft SER Flevoland half november 2010 een brainstormsessie georganiseerd waar betrokken Flevolandse uit diverse geledingen aan de hand van prikkelende stellingen hun mening gaven. De heer F. van Oort, hoogleraar Economische Geografie bij de Universiteit Utrecht, gaf als onafhankelijke deskundige aan met welke ontwikkelingen Flevoland de komende jaren te maken krijgt en wat dit kan betekenen voor Flevoland.

De begeleiding en verslaglegging van deze bijeenkomst zijn uitbesteed aan een terzake deskundig onderzoeksbureau. De organisatie en ondersteunende werkzaamheden heeft het secretariaat van SER Flevoland op zich genomen.

In zijn advies 'Van Regeerakkoord naar Flevolands collegeprogramma' heeft SER Flevoland concrete aanbevelingen gedaan aan het nieuwe college hoe Flevoland zich op deze vier terreinen extra kan profileren.

Waar liggen kansrijke ontwikkelingsmogelijkheden?

➤ Agriport

In het Regeerakkoord staat dat de Nederlandse agrofoodsector (inclusie tuinbouw en visserij) een internationale koppositie bekleedt. Om die positie te behouden en te versterken zijn gerichte investeringen in innovatie en verduurzaming in de agrofoodsector nodig.

Flevoland is, met zijn agrarische achtergrond, al sterk op het gebied van agrofood. Omdat dergelijke clusters maximaal gefaciliteerd worden, kan Flevoland zich ontwikkelen tot een hightech agrocluster,

tot de Agriport van Nederland! Dit sluit aan op een aantal kansrijke ontwikkelingen, zoals de biobased economy, de bevordering van duurzame energie en de multifunctionele landbouw.

SER Flevoland adviseert de provincie dan ook om de agrofoodsector verder te ontwikkelen tot één van haar 'unique selling points'. Vanuit de gedachte dat een regionale luchthaven de economische ontwikkeling moet ondersteunen, moet de luchthaven bij Lelystad zo ingericht worden dat ook vrachtvervoer mogelijk is van vis en land- en tuinbouwproducten.

➤ **Nieuwe economie en zzp'ers**

De dienstensector is de motor van de economische ontwikkeling geworden. Innovatieve diensten hebben hier in belangrijke mate aan bijgedragen. SER Flevoland is dan ook van mening dat de provincie in haar innovatiebeleid een accent moet leggen op de diensteninnovatie.

Zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers) zijn in sociaal-economisch opzicht belangrijk. Zij dragen bij aan een hogere arbeidsparticipatie en arbeidsproductiviteit. Het inschakelen van zzp'ers betekent voor bedrijven meer flexibiliteit en minder overcapaciteit. Ook wordt er minder een beroep gedaan op de sociale voorzieningen. Daar moet in het te voeren sociaal-economische beleid rekening mee worden gehouden. Op het gebied van arbeidsongeschiktheid, arbeidsomstandigheden, scholing en pensioenen zijn naar de mening van de landelijke SER aanvullende afspraken wenselijk op nationaal niveau.

Maar ook regionaal verdienen zzp'ers ondersteuning. Zo vallen zij qua scholing vaak buiten de boot. Echter, levenslang leren is voor hen even belangrijk als voor een gewone werknemer in loondienst. Hier ligt uiteraard een taak voor de sociale partners, maar ook voor de provincie Flevoland. De provincie biedt al enige ondersteuning. Toch vindt SER Flevoland dat het provinciebestuur nog intensiever aandacht dient te besteden aan het ondersteunen van zzp'ers. Ook dienen zzp'ers meer ruimte te krijgen om actief mee te dingen naar overheidsopdrachten.

➤ **Wonen op het platteland**

In het Regeerakkoord komt het kabinet met voorstellen die meer ruimte bieden op het gebied van de volkshuisvesting. Dat biedt nieuwe kansen voor het platteland en kleine kernen. Daar is landbouw allang niet meer de belangrijkste economische drager. Ook voor andere bedrijven is het platteland steeds meer een goede vestigingsplaats geworden. De vitaliteit van een gebied wordt bepaald door een bloeiende economie, goede woonomstandigheden en een levendige sociale structuur. Dit om vergrijzing en een dalend inwoneraantal te voorkomen. Daarom wil SER Flevoland dat op vrijkomende boerenerven extra woningen en diverse woonvormen toegestaan worden. Wel moet goed geregeld worden dat – daar waar wonen de hoofdfunctie wordt – het woongenot niet geschaad wordt door hinder van andere activiteiten. En omgekeerd ook: aangepaste hindernormen voor wonen in het landelijk gebied. Het is niet de bedoeling dat reeds bestaande agrarische bedrijfsuitoefening wordt belemmerd omdat er woningen komen. Zo moeten woon-werkcombinaties meer ruimte krijgen in het beleid van het nieuwe college.

➤ **Infrastructuur**

Het grootste knelpunt in deze provincie is de ontsluiting aan de westkant op de regio's Amsterdam, het Gooi en Utrecht. Een extra ontsluiting van Almere in de richting van Amsterdam is hard nodig, zowel voor auto's als voor openbaar vervoer. Dagelijks gaan vele tienduizenden op en neer tussen beide steden. Als Almere op een verantwoorde wijze door wil groeien, dan moet de ontsluiting van Almere fors worden verbeterd. Tot nu toe is alleen gekeken naar de zuidwestelijke ontsluiting (de IJmeerverbinding) over het IJmeer naar Amsterdam-IJburg. Deze ontsluiting komt daarmee uit in het centrum van Amsterdam. SER Flevoland is van mening dat aanvullend of in plaats daarvan veeleer gekeken moet worden naar een ontsluiting in westelijke richting op Amsterdam-Noord en Zaandam/Zaanoevers. Daarmee wordt aangesloten op de Noordtangent in ontwikkeling en op de momenteel in Amsterdam in aanleg zijnde Noord/Zuidlijn. Bovendien zou die verbinding op termijn ook aan kunnen sluiten op de nog steeds gewenste verlenging van de A30.

Dit advies is eind december afgerond en daarna politiek en bestuurlijk breed verspreid opdat het in de verkiezingsdebatten begin 2011 een rol kan spelen. SER Flevoland komt in zijn jaarverslag 2011 terug op de ontvangen reacties.

3.4 Overleg provinciale overleg- en adviesorganen

Landelijk overleg

De secretarissen van de provinciale overleg- en adviesorganen komen in de regel tweemaal per jaar bij elkaar. Een vertegenwoordiging van de SER is eveneens aanwezig. De secretaris van SER Flevoland neemt deel aan dit landelijke overleg en zit ook in de agendacommissie.

Tussen de landelijke SER en de provinciale SER'en is er meer dan een louter financiële relatie. Van beide kanten bleek de wens tot een intensivering van de relatie. Kruisbestuiving tussen de SER en de provinciale organen zou een goede zaak zijn en heeft in het verleden, zoals bij de SER-adviezen over het platteland, mobiliteitsmanagement en de Lissabonstrategie, ook al plaatsgevonden en zijn meerwaarde bewezen. Tijdens discussiebijeenkomsten en/of hoorzittingen worden de provinciale SER'en in een vroegtijdig stadium in staat gesteld hun regionale inbreng te leveren.

De onderwerpen die zich in 2010 leenden voor regionale inbreng waren krimp van de (beroeps)bevolking, biobased economy en de positie van zzp'ers.

Naast een uitwisseling van actuele ontwikkelingen en eigen ervaringen zijn in het verslagjaar de volgende onderwerpen aan de orde geweest:

1. Gevolgen bevolkingskrimp

In 2010 heeft het kabinet Balkenenden IV de SER gevraagd advies uit te brengen over de vraag hoe het (regionale) bedrijfsleven beter betrokken kan worden en actief kan bijdragen aan de aanpak van de negatieve gevolgen van de bevolkingskrimp. Meer specifiek: hoe kan het bedrijfsleven inspelen op de demografische veranderingen, bijvoorbeeld als het gaat om de leefbaarheid en het niveau van de voorzieningen. Ook wilde het kabinet weten hoe de kansen, die krimp biedt voor de ontwikkeling van het landelijk gebied, beter benut kunnen worden.

Deze adviesaanvraag vloeit voort uit het in 2009 vastgestelde Interbestuurlijke actieplan bevolkingsdaling 'Krimpen met kwaliteit'. Daarin beschrijven Rijk, provincies en gemeenten hoe zij de ongewenste gevolgen van de bevolkingskrimp gaan aanpakken, maar ook de kansen die krimp biedt voor een betere leefbaarheid. Uitgangspunt is dat krimp een onomkeerbaar proces is waar gemeenten tijdig op moeten inspelen door samen te werken en te zorgen voor een effectieve inzet van middelen.

In het voorjaarsoverleg hebben de voorzitter en secretaris van de SER-commissie Ruimtelijke Inrichting en Bereikbaarheid (RIB), de heer Garretse en mevrouw Ten Berge, een nadere toelichting gegeven op de adviesaanvraag en de aanpak en voortgang van het advies. Specifiek punt was de mogelijke inbreng vanuit de provinciale SER'en.

Bij een aantal provinciale SER'en, met name die van Noord-Nederland, Overijssel, Gelderland en Zeeland, stond en staat dit onderwerp nadrukkelijk op de adviesagenda. Bevolkingsdaling is immers een regionaal fenomeen, maar de gevolgen verschillen per regio. Het draagvlak voor voorzieningen wordt aangetast en dit heeft op termijn gevolgen voor de leefbaarheid. Ook leidt het tot een kwalitatieve mismatch op de (regionale) arbeidsmarkt. Deze regionale componenten werden gemist in de adviesaanvraag. Ook werd er op gewezen dat veel gemeenten (nog) te veel naar eigen inzicht handelen bij onder meer de planning van woningbouw en bedrijventerreinen. Het is zaak te komen tot een slimmere samenwerking tussen gemeenten. De drie reeds bekende krimpregio's zijn bovendien allen grensregio's. Hier past een grensoverschrijdende samenwerking.

Kortom, de krimpproblematiek manifesteert zich zeer divers en vereist specifiek beleid. In de sfeer van oplossingen moet ook in kansen gedachten worden. Zo kan bijvoorbeeld via investeren in glasvezelverbindingen zorg bereikbaar gehouden worden. Het regionale) bedrijfsleven kan daar bij

betrokken worden. Het is bij uitstek een onderwerp waar het landelijke SER-advies verrijkt kan worden met voorbeelden uit de regio. In de maand juni van het verslagjaar vond een hoorzitting plaats waar de provinciale SER'en alle ruimte kregen om hun regionale inbreng te presenteren. Dat waren vooral handreikingen op het gebied van arbeidsmarkt en vastgoedontwikkeling. Op deze terreinen doen zich namelijk regionale effecten voor.

Dit SER-advies verschijnt in 2011.

2. Biobased economy

In een biobased economy vormt biomassa de basis voor de grondstoffen- en energiebehoefte, waardoor de uitstoot aan CO₂ en de afhankelijkheid van fossiele grondstoffen sterk kunnen verminderen. Nederland wil op het gebied van de biobased economy in de wereld een rol van betekenis vervullen. In een dergelijke economie is een samenspel van de agro-industrie, de chemie, de energiesector en de logistieke sector van belang. Dat zijn vier sectoren waar Nederland sterk in is. Bioraffinage vormt de sleuteltechnologie.

Het kabinet heeft de SER om advies gevraagd over de ontwikkeling van de biobased economy, met name de invloed van een biobased economy op de sociaal-economische ontwikkeling in Nederland. Duurzaamheid vormt impliciet een onderdeel van de transitie naar een biobased economy, maar de focus ligt op het economische aspect van de biobased economy, dat wil zeggen sociale en werkgelegenheidsaspecten. Het kabinet wilde vooral weten waar de kansen, aandachtspunten en dilemma's liggen bij deze transitie. En welke rol de SER en sociale partners voor zichzelf zien in de ontwikkeling van een biobased economy in Nederland.

Dit SER-advies is voorbereid door de commissie Duurzame Ontwikkeling (DUO). De heer Bloem, secretaris van deze commissie, heeft in het voorjaarsoverleg een nadere toelichting gegeven op de aanpak en voortgang van dit advies. Er is een nauwe relatie tussen biobased economy en duurzame ontwikkeling. Er heeft dan ook afstemming plaatsgevonden met het SER-advies 'Meer werken aan duurzame groei'. Wat betekent biobased economy in brede zin voor de regio en wat is de rol van het bedrijfsleven, dat waren de kernvragen. Kansen en uitdagingen liggen in hoogwaardige toepassingen. In die opzichten kan Nederland internationaal excelleren.

Specifieke punten waren de mogelijke inbreng vanuit de provinciale SER'en en hoe de regio's elkaar kunnen versterken. Hiertoe is half juni een hoorzitting georganiseerd waar concrete projecten en kansrijke initiatieven vanuit de regio's gepresenteerd zijn ter inhoudelijke versterking van het SER-advies. Een dergelijke concretisering is naar de mening van de SER en de provinciale SER'en van groot belang.

3. Ontwikkelingen arbeidsmarkt: positie zzp'ers

Half oktober 2010 heeft de SER een advies over de positie van zzp'ers unaniem vastgesteld: het advies *Zzp'ers in beeld. Integrale visie op zelfstandigen zonder personeel*. Het advies is gericht aan minister Kamp van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Er is een nieuwe groep op de arbeidsmarkt gekomen, de zzp'er, en deze groep neemt in aantal toe. De SER stelt in dit advies dat de opkomst van de zzp'er vraagt om aanpassingen van het beleid op een aantal terreinen. Dat geldt vooral op het gebied van arbeidsongeschiktheid, arbeidsomstandigheden, scholing en pensioenen. Daarmee is het stelsel van arbeidsverhoudingen, fiscaliteit en sociale zekerheid ook in de toekomst beter toegesneden op een toenemende variëteit aan arbeidsrelaties.

In het najaarsoverleg is dit advies toegelicht door de secretaris van de Commissie Positie Zelfstandige Ondernemers (CPZO), mevrouw Riemens, en één van de commissieleden, de heer Achterberg.

Allereerst is ingegaan op de sociaal-economische betekenis van zzp'ers. Qua definitie is aangesloten bij die van de belastingdienst: een zzp'er is iemand die voor de inkomstenbelasting als ondernemer telt en geen personeel in dienst heeft. Daartoe behoren zowel klassieke zzp'ers (met een eigen winkel, onderneming of vrachtwagen) als 'nieuwe' zzp'ers die vooral hun eigen arbeid, kennis en vaardigheden aanbieden. Uitgaande van deze definitie zijn er in Nederland 675.000 zzp'ers. Die groep is de afgelopen 15 jaar gegroeid van ruim 6% naar meer dan 8% van de beroepsbevolking. Zzp'ers

zijn te vinden in de sectoren landbouw, bouw, zorg, handel en ook in onderwijs (trainers en autorijscholen). Twee derde van de zzp'ers is man, bijna de helft is ouder dan 45 jaar, zij zijn relatief hoger opgeleid en veel zijn hybride (zij werken ook nog in loondienst). Aan de keuze voor het zzp-schap liggen overwegend positieve motieven ten grondslag, zoals de wens tot zelfstandigheid en flexibiliteit.

Zzp'ers, zo blijkt uit onderzoek, leveren een belangrijke sociaal-economische bijdrage: meer welvaart, hogere arbeidsparticipatie, meer arbeidsproductiviteit, meer flexibiliteit voor zowel de werkgever als de werknemer, minder overcapaciteit, meer spin-off qua werkgelegenheid. Voor wat betreft de verdiensten valt op dat heel veel heel weinig verdienen. Circa 45% verdient minder dan € 10.000 per jaar.

Kortom de groep is heel divers, maar aan de onderkant is er een groep waarvoor beleidsmatig wel wat maatregelen genomen kunnen worden. Dat zijn geen fundamentele beleidswijzigingen, maar aanpassingen op bepaalde terreinen en sectoren (bouw) zijn wenselijk. In zijn advies doet de SER hiertoe een aantal voorstellen.

Het beeld dat zzp'ers in fiscaal opzicht bevoordeeld worden en daarom graag zzp'er worden, klopt maar voor een deel. Bedacht moet worden dat zij wel zelf moeten investeren in hun eigen pensioen en arbeidsorganisatie. De zzp'er moet zich daar wel voldoende van bewust zijn en zich goed laten voorlichten. Hier ligt een taak voor de KvK's en voor de organisaties van zelfstandigen. Ook een betere ondersteuning bij tijdelijke financiële problemen is wenselijk.

Ten aanzien van pensioen wordt naast meer bewustzijn gepleit voor ruimere opbouw mogelijkheden. Voorts wordt er op gewezen dat een leven lang leren ook voor zzp'ers moet gelden. Net als voor alle andere werkenden is scholing ook voor zzp'ers van belang. Bij de vormgeving van beleid in het kader van een leven lang leren moet dan ook expliciet rekening worden gehouden met de positie en behoeften van zzp'ers.

Dit advies van de SER bevat veel aanknopingspunten voor de regio's.

BIJLAGE I

SAMENSTELLING VAN DE SOCIAAL-ECONOMISCHE RAAD FLEVOLAND PER 31-12-2010

Voorzitter *H.C.F. Beukers*
Secretaris *H. van de Kamp*

Leden en plv. leden:

Werkgeversorganisaties

VNO-NCW MKB Flevoland *M. Breemhaar (tevens plv. voorzitter)*
E. Jansen
S.O. Reiziger
A.H. Vermeer

LTO Noord provincie Flevoland *A.F.M. Michielsen*
I. Hageman (plv.)

Werknemersorganisaties

FNV Flevoland *H.J. Linzel (tevens plv. voorzitter)*
W. Herrebrugh
vacature

CNV Flevoland *J. Oosterveld*

MHP *vacature*

Adviseurs:

KvK Gooi-, Eem- en Flevoland *C.J. Swaan RA*
T. Voortman

Ministerie van Economische Zaken
Regio Noord-West *vacature*

Samenstelling agendacommissie per 31-12-2010

H.C.F. Beukers, tevens voorzitter
H. van de Kamp
H.J. Linzel (namens FNV Flevoland)
M. Breemhaar (namens VNO-NCW/MKB Flevoland)
G. Crolla (namens de KvK Gooi-, Eem- en Flevoland)
O. Telkamp (namens de provincie, afdeling EZ)